

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ДС/СС 05/4-02 бр. 1794/1-ХП/2 26.12.2013. године	
--	--

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој IX редовној седници, 26.12.2013. године – на основу чл. 231. став 1. алинеја 15. и 16. и члана 278. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: КОНСТРУИСАЊЕ ОКВИРА НАРАЦИЈЕ: ПРЕДСТАВЕ АРХИТЕКТУРЕ У САРАЈЕВСКОЈ ХАГАДИ И ИЛУМИНИРАНИМ СЕФАРДСКИМ ХАГАДАМА 14. ВЕКА, докторанда Чедомиле Маринковић.

За ментора је одређена доц. др Јелена Ердељан.

Доставити: 1х Универзитету у Београду 1х Стручном сараднику за докторске дисертације 1х Шефу Одсека за правне послове 1х Архиви	ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА Проф. др Василије Гвозденовић
---	--

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ Веће научних области друштвено-хуманистичких наука (Назив већа научних области коме се захтев упућује)
<u>04/1-2 бр. 6/2439</u>	
(број захтева)	
<u>14.01.2014.</u>	
(датум)	

ЗАХТЕВ**за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације**

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Конструисање оквира нарације: представе архитектуре у Сарајевској хагади

и илуминираним сефардским хагадама 14. века

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ историја уметности

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Чедомила (Василије) Маринковић

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање:

Филозофски, Београд

Година дипломирања:

Назив магистарске

1995.

тезе кандидата:

Представа изведене грађевине: цркве на ктиторским портретима у српској

средњовековној монументалној уметности и њихове византијске паралеле

Назив факултета на коме је магистарска теза одбрањен:

Филозофски

Година одбране магистарске тезе: 2005.

Обавештавамо вас да је

Наставно-научно веће

на седници одржаној 26.12.2013.

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

	ДЕКАН ФАКУЛТЕТА
	<u>Проф. др Милош Арсенијевић</u>

Додатак уз образац 1.

ПОДАЦИ О МЕНТОРУ

за кандидата	Чедомилу Маринковић
--------------	---------------------

Име и презиме ментора:	Јелена Ердељан
Звање:	доцент

Списак радова који квалификују ментора за вођење докторске дисертације:

1.	New Jerusalems as New Constantinoples? Reflections on the Reasons and Principles of <i>Translatio Constantinopoleos</i> in <i>Slavia Orthodoxa</i> , <i>ΔΧΑΕ</i> 32 (2011), 11-18.
2.	Jewish Funerary Monuments from Niš: A Comparative Analysis of Form and Iconography, <i>El Prezente. Studies in Sephardic Culture</i> , Vol. 4 (Dec. 2010), 213-232.
3.	Трново. Принципи и средства конструисања сакралне топографије средњовековне бугарске престонице, <i>ЗРВИ</i> 47 (2010), 199-214.
4.	New Jerusalems in the Balkans: Translation of Sacred Space in the Local Context, in: <i>New Jerusalems, The Translation of Sacred Spaces in Christian Culture</i> , Material from the International Symposium, ed. by A. Lidov, Moscow 2009, 458-474.
5.	Studenica. An identity in marble, <i>Зograf</i> 35 (2011), 93-100.

Заокружити одговарајућу опцију (А, Б, В или Г):

А) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији техничко-технолошких, природно-математичких и медицинских наука ментор треба да има најмање три рада са SCI, SSCI, AHCI или SCIE листе, као и Math-Net.Ru листе.

Б) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији друштвено-хуманистичких наука ментор треба да има најмање три рада са релевантне листе научних часописа (Релевантна листа научних часописа обухвата SCI, SSCI, AHCI и SCIE листе, као и ERIH листу, листу часописа које је Министарство за

науку класификовало као M24 и додатну листу часописа коју ће, на предлог универзитета, донети Национални савет за високо образовање. Посебно се вреднују и монографије које Министарство науке класификује као M11, M12, M13, M14, M41 и M51.)

В) У случају израде докторске дисертације према ранијим прописима за кандидате који су стекли академски назив магистра наука ментор треба да има пет радова (референци) које га, по оцени Већа научних области, квалификују за ментора односне дисертације.

Г) У случају да у ужој научној области нема квалификованих наставника, приложити одлуку Већа докторских студија о именовању редовног професора за ментора.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Датум _____

М.П.

проф. др Милош Арсенијевић

Предлог теме докторске дисертације

Конструисање оквира наратије:

представе архитектуре у Сарајевској хагади и илуминираним сефардским хагадама 14. века

Кандидат: мр Чедомила Маринковић

Докторска теза “Конструисање оквира наратије: представе архитектуре у Сарајевској хагади и илуминираним сефардским хагадама 14. века” има за циљ да темељно испита начине представљања архитектуре у сефардским илуминираним хагадама наведеног периода насталих на подручју Барселоне и околине. Полазна претпоставка је да се архитектура у овој грађи користи као скуп добро елаборираних визуелних скраћеница и општих места који су оквир за представљање наратива. Изненадни упливи савремене или “реалистичне” архитектуре, као у представи синагоге из Сарајевске хагаде, међутим, говоре о томе да су овакви, наизглед непроменљиви топоси архитектонске репрезентације подложни модификацијама. Под којим условима се ови топоси мењају, како се преносе и колико су универзални? У којим иконографским сценама се појављују овакве представе, какви су принципи по којима се представљају и који су им саставни елементи, питања су на која ћемо у дисертацији покушати дати одговоре.

Предмет истраживања

Предмет истраживања овде предложене докторске тезе “Конструисање оквира наратије: представе архитектуре у Сарајевској хагади и илуминираним сефардским хагадама 14. века” биће начини представљања и значење архитектуре у илуминираним сефардским хагадама као и њихови иконографски извори. Биће разматране најпознатије илумиране сефардске хагаде настале у оквиру истог каталонског круга као што су *Сарајевска хагада* (Сарајево, Земаљски музеј), *Златна хагада* (British Library Add. 27210), *Риландс хагада* (John Rylands University Library Manchester) и тзв. “Двојна (Братска)” *хагада* (British Library Or. 1404). Посебна пажња биће посвећена идентификовању, иконографској и иконолошкој анализи различитих сцена са представом архитектуре. Такође ће се анализирати и начини представљања унутрашњег и спољашњег простора као и појави архитектонских схема и скраћеница.

Представе архитектуре из наведених хагада представљаће основну грађу мог истраживања. Визуелни материјал ће бити представљен монографски како би се добио што потпунији хронолошки репертоар ових представа. Уз њих, као компаративни материјал биће коришћени представе архитектуре из других хебрејских илуминираних рукописа овог периода као што су ашкенаске илустроване хагаде.

Током своје дуге историје, од 10. до краја 15. века, средњовековни хебрејски илуминирани рукописи представљају место сусрета различитих култура. Стилски зависни од савремених школа илуминације из окружења у коме настају, они представљају јединствену грађу у којој се, на једном месту могу проучавати многобројни утицаји: патрона и поручилаца, локалних школа, и изнад свега, општих стилских тенденција одређених периода. Илуминиране сефардске хагаде носе највише трагова познотичке уметности те су тога и специфични извор за њено проучавање.

До почетка 14. века приче повезане са пасхалним прослављањем Изласка из Египта представљају само један део уобичајених хебрејских молитвеника. Илустроване хагаде се, као нови тип књиге, по први пут појављују у Европи око 1300. године. У оквиру ове скупине илуминираних рукописа, шпанске (сефардске) хагаде 14. века представљају један од најбогатијих извора библијских сцена будући да је текст врло често праћен пикторијалним циклусима. Ови циклуси прате библијску нарацију од Стварања света до Изласка из Египта. Од многобројних сефардских хагада, Сарајевска је свакако најпознатија.

Интересовање за начине представљања архитектуре у средњовековној уметности, у последње време, веома је велико. Историјске, теолошке и литерарне основе архитектонских представа као и њихова вишеструка симболичка, наративна и декоративна функција предмет су посебне дисциплине која се назива *Микроархитектура*. У хебрејским илуминираним хагадама проблем архитектонске декорације до сада још није био предмет посебног научног интересовања.

У оквиру наративних циклуса хебрејских илуминираних хагада, архитектонска репрезентација представља јединствени интегративни фактор. Својом конструктивном функцијом она успоставља оквир, „позорницу“ за појаву наративне сцене. Каква је архитектура која се овде приказује? Које је њено значење у оквиру сцене – да ли је оно декоративно, евокативно или „портретско“. Који су модели архитектонске репрезентације који се преузимају? Одакле долазе и на који начин се преносе? Какав је однос према представљању простора у илустрованим хагадама и да ли постоје заједничка места, *топоси* у представљању архитектуре који су заједнички за сефардске хагаде и друге илуминиране хебрејске рукописе? Какав је

однос овде представљене архитектуре са начином представљања архитектуре у хришћанским рукописима? По чему се ова архитектура разликује од свих осталих архитектура? Да ли постоје зборници ликовних предлогака за представе архитектуре, и да ли је, и какав њихов однос према представљачким теоријама позне готике? Како се у средњевековној култури успостављају ликовни модели а како преносе, и да ли се може претпоставити да постоји специфична архитектонска *lingua franca*?

Детаљнијим проучавањем начина представљања архитектуре у наведеној грађи која се својим моделима везује за позноготичке али и многобројне друге стилске утицаје, сматрамо да се може допринети расветљавању токова развоја визуелне културе у јеврејским сефардским заједницама у позном средњем веку али и изван граница једне конфесије, те да се управо у домену визуелизације архитектуре може доћи до специфичног универзалног позносредњевојековног језика архитектонских представа.

Циљ истраживања

Основни циљ докторске тезе “Конструисање оквира наратије: представе архитектуре у Сарајевској хагади и илуминираним сефардским хагадама 14. века” је да се утврде начини представљања архитектуре у сефардским хагадама 14. века, да се одреде принципи конструисања архитектуре, те да се направи јасна дистинкција између архитектуре као ликовног или композиционог средства и њене потенцијално документарне функције. Такође је од велике важности утврдити да ли је, можда, у оквиру визуелне културе средњег века постојао један јединствени језик архитектонске репрезентације применљив на различите културе и, можда чак, конфесије. Ово ће бити омогућено компаративним истраживањем различитих стилских и културних услова у којима настају модели архитектонске репрезентације сефардских хагада.

Предложена структура рада

1. Досадашња истраживања
2. Реализам, сличност и топос у представама архитектуре: теоријско-терминолошка разматрања
3. Иконографске сцене са представом архитектуре у сефардским илуминираним хагадама
4. Сценографија, евокација или нешто треће – принципи представљања архитектуре у сефардским хагадама
5. Начини представљања појединих елемената сликане архитектуре
6. *Model books* - извори за познавање сликане архитектуре и готичке теорије репрезентације
7. *Diferentia specifica*: сликана архитектура у ашкенаским хагадама
8. Архитектурална репрезентација као визуелна *lingua franca* - закључна разматрања
9. Каталог рукописа
10. Литература
11. Илустрације

Методолошки приступ

Приступ теми овде предложене докторске дисертације “Конструисање оквира наратива: представе архитектуре у Сарајевској хагади и илуминираним сефардским хагадама 14. века” биће интердисциплинаран и ослањаће се на методе више хуманистичких дисциплина. Примарно ће бити коришћене иконографска и иконолошка анализа које су усмерена на испитивање односа текста и слике, те на проучавање историјско, друштвеног, духовног и културолошког контекста стварања, перцепције и рецепције представа архитектуре. Поред наведених метода истраживање ће користит и методолошка достигнућа историје и културне антропологије.

Од посебне важности у нашем проучавању биће метод Олега Грабара који архитектуру види као посредника између текста и слике, тј. између репрезентације и орнамента. У свом кључном теоријском делу *Посредовање орнамента*, он посебну пажњу поклања истраживању сложених разлика више видова архитектонске репрезентације. У истраживању ће бити примењени и методолошка достигнућа тзв. *Bild-Anthropologie* Ханса Белтинга али и његова *Blickwechseln* методологија - сучељавања истог феноменолошког проблема кроз визуре различитих култура.

Примена наведених метода на предложени материјал би требало да омогући боље разумевање формирања топоса архитектонске репрезентације, његову перцепцију и дисеминацију у оквирима средњовековне визуелне културе. Уз ове методе ће бити коришћена и компаративна метода, те ће наведена грађа, где год то буде било доступн, бити поређена са архитектонским представама у савременој готичкој и византијској уметности.

Основне хипотезе

На основу увида у стање истражености грађе, као и на основу предложене структуре рада, очекујем да ће ово истраживање створити ширу и подробно документовану слику о врстама, иконографским варијантама и значењу представа архитектуре у средњовековним илуминираним хагадама, као и да ће додатно објаснити начине стварања и преношења сликарских узора у илуминираним рукописима позног средњег века. Сликана архитектура представља основни композициони елемент великог броја сцена које се појављују у средњовековним хагадама али и шире, у илуминацијама хебрејских илустрованих рукописа. Начин представљања архитектуре показује како се одређени структурални елементи увек слично представљају, што нам омогућава да предпоставимо да постоји извесни општи вокабулар ових елемената који се могу користити без обзира на сцену коју илуструју, тип рукописа, и можда чак, и без обзира на конфесионалне разлике.

Имајући у виду овде изложену аргументацију, као и предложени методолошки поступак, очекујем да ће ово истраживање створити основу за стварање новог атрибутивног средства које би помогло у одређивању ширења развоја утицаја одређених сликаних школа у периоду од 13. до 15. века на широком европском простору.

Изабрана библиографија:

Akremann, S.A., *Origins, Imitation, Conventions: Representation in Visual Arts*, MIT 2002.

Alexander J., *Medieval Illuminators and Their Methods of Work*, New Haven and London, 1992.

Antonova, C., *Space, Time and Presence in the Icon: Seeing the World with the Eye of God*, London: Ashgate, 2010.

Асунто, Р., *Теорија о лепом у средњем веку*, Београд 1975.

Azara, P., „La représentation des modèles dans l`art ancien: un emblème de la création architecturale?“ *Maquettes architecturales de l`Antiquité*, Actes du colloque de Strasbourg, 3-5 decembre 1998, Paris 2001, 425-443.

Barber, C. *Figure and Likeness: On the Limits of Representation in Byzantine Iconoclasm*. Princeton: Princeton University Press, 2002.

Belting, H., *Das illuminierte Buch in der spätbyzantinischen Gesellschaft*. Heidelberg, 1970.

Belting, H., *Likness and Presence*, Chicago 1994.

Belting, H., *Image, Medium, Body: A New Approach to Iconology*, 2005.

Belting, H., Florence&Baghdad, London 2011.

Between Judaism and Christianit: Art Historical Essays in Honor of Elisheva (Elisabeth) Revel-Neher, edited by Katrin Kogman-Appel and Mati Meyer, Leiden: Brill 2009.

Бичков, В., *Византијска естетика*, Београд 1991.

Biale, D., *Blood and Belief: the Circulation of a Symbol between Jews and Christians*, Berkeley, 2007.

Carruthers, M. J., *The book of memory: a study of memory in medieval culture*, Cambridge: Cambridge University Press, 1990, 2008².

[Mechanisms for the transmission of culture: the role of 'place' in the arts of memory.](#) In *Translatio, the Transmission of Culture in the Middle Ages*. ed Laura Hollengreen. Arizona Studies in the Middle Ages and Renaissance (Turnhout: Brepols), 2008: 1-26.

Cohen, C. E., "The "Sister Haggadah" and Its "Poor Relation"", *Proceedings of the Eleventh Journal of World Congress of Jewish Studies*, D2 (1994), 17-24.

Cohen, M E., 'Three Sephardic Haggadot and a Possible Missing Link', in *Jewish Studies in a New Europe; Proceedings of the Fifth Congress of Jewish Studies in Copenhagen 1994*, ed. by Ulf Haxen, Hanne Trautner-Kromann and Karen Lisa Goldschmidt Salamon, Copenhagen, 1998, 142-51.

Contessa, A., Noah's Ark and the Ark of Covenant in Spanish Sephardic Medieval Manuscripts in: *Between Judaism and Christianity*, 171-189.

Ćurčić, S., *Architecture as Icon*, Princeton, 2010.

Dagron, G., . "Holy Images and Likeness." *Dumbarton Oaks Papers* 45 (1991), 23-33.

Davidov-Temerinski A., « Le modèle de l'église que les apôtres Pierre et Paul tiennent ensemble », *Cahiers Balcaniques* 31, Paris, 2000.

Dittelbach, Th., '*Wissenschaft als Kunst denken*' – *Wissenschaftsgeschichtlicher Diskurs zur Optik*.
In: *Farbe im Mittelalter. Materialität – Medialität – Semantik*. Im Auftrag des Mediävistenverbandes herausgegeben von Ingrid Bennewitz und Andrea Schindler, Berlin, 2011, 1003-1015.

Epstein, M. M., *Golden Haggadah, Art, Narrative, Religious imagination*, Yale University Press, 2011.

Excavating the Medieval Image: Manuscripts, Artists, Audiences : Essays in Honor of Sandra Hindman ed. [David S. Areford](#), [Nina Rowe](#), [Sandra Hindman](#), London, 2004.

Imagining the Self, Imagining the Other: Visual Representation and Jewish-Christian Dynamics in the Middle Ages and Early Modern Period, Leiden, 2002.

Frojmovic E., 'Jewish Scribes and Christian Illuminators: Interstitial Encounters and Cultural Negotiation', in *Between Judaism and Christianity*, 281-305.

'Ashkenazi Prayerbooks and their Christian Illuminators', in *Crossing Borders: Hebrew Manuscripts as a Meeting-place of Cultures*, edited by S. Arndt and P. van Boxel, Oxford: Bodleian Library 2009.

Grabar O., „The Mediation of Ornament“, The A.W. Mellon Lectures in Fine Arts 1989, The National Gallery of Art, Washington D.C, Bollingen Series XXXV 38, Princeton 1992.

A. Grossman, Jews in Byzantium and Medieval Europe, The Jewish World, Thames Hudson, 1979, 168-178.

Gombrich, Umetnost i ilizija, Beograd 1984.

Gutmann, J., *Hebrew Manuscript Painting*, New York 1978.

Hunger, H., *On the Imitation (ΜΙΜΗΣΙΣ) of Antiquity in Byzantine Literature*, DOP 23/24 (1969/70), 15-38.

Ieni G., “La rappresentazione dell’oggetto architettonico nell’arte medievale con riferimento particolare ai modelli di architettura caucasici”, Atti del primo simposio internazionale di arte armena, Venezia 1975, 247-264.

Küchler, S. and W. Melim, Eds, *Images of memory: on remembering and representation*, Washington and London, 1991.

Kühnel, B., *From the Earthly to the Heavenly Jerusalem. Representations of the Holy City in Christian Art of the First Millennium*. Rome/Freiburg/Vienna, 1987.

[Klinkenberg](#) E. S., *Compressed Meanings. The Donor’s Model in Medieval Art to around 1300, Origin, Spread and Significance of an Architectural Image in the Realm of Tension between Tradition and Likeness*, 2009.

Kogman-Appel, K., 'Die Modelle des Exoduszyklus der Goldenen Haggada (London, British Library, Add. 27210)', in *Judentum - Ausblicke und Einsichten: Festgabe für Kurt Schubert*, ed. by Clemens Thoma, Günter Stemberger, and Johann Maier, 1993, 269-99.

Katrin Kogman-Appel, 'The Picture Cycles of the Rylands Haggadah and the so-called Brother Haggadah and Their Relation to the Western Tradition of Old Testament Illustration' *Bulletin of the John Rylands University Library*, 79, 2 (1997), 3-20.

Kogman-Appel, K., "The Sephardic Picture Cycles and the Rabbinic Tradition: Continuity and Innovation in Jewish Iconography", *Zeitschrift für Kunstgeschichte*, 60 Bd., H. 4 (1997), 451-481.

Kogman-Appel, K., "Coping with Christian Pictorial Sources: What Did Jewish Miniaturists Not Paint?" *Speculum*, 75, no. 4 (2000): 816-858.

Kogman-Appel, "Jewish Art and Non-Jewish Culture: The Dynamics of Artistic Borrowing in Medieval Hebrew Manuscript Illumination," *Jewish History* 15 (2001): 188-189.

Kogman-Appel, *Hebrew Manuscript Painting in the Late Medieval Spain*, Signs of a Culture in Transition, *Art Bulletin* vol.84, no.2, June 2002, 246-272.

Kogman-Appel, *Jewish Book Art Between Islam and Christianity*, Leiden, 2004.

Kogman-Appel, *Illuminated Haggadot from Medieval Spain*, 2006.

Kusukawa S. and Maclean I., Eds, *Transmitting Knowledge: Words, Images, and Instruments in Early Modern Europe*, Oxford, 2006.

Laderman, Sh., [The Sarajevo Haggadah – The Concept of Creatio ex nihilo and the Hermeneutical School Behind It \(written jointly with Dr. Katrin Kogman-Appel of Ben Gurion University\) . Studies in Iconography 25-2004, Princeton University, 89-127.](#)

Laderman, Sh., "Cosmology, Art and Liturgy" in: *Between Judaism and Christianity*, 121-138.

Lampl P, "Schemes of Architectural Representation in Early Medieval Art", *Marsyas* IX (1961) 6-13.

Lefebvre, H., *The Production of Space*, Oxford, 1991.

Maguire, H., "Truth and Convention in Byzantine Descriptions of Works of Art", *DOP* 28 (1974) 113-140.

Marinković Č., „Principles of the representation of Architecture on donor s portraits in Serbian Medieval and Byzantine Art“, Proceedings of the Scientific Colloquium, Serbien und Byzanz, University of Cologne (forthcoming).

Mikroarchitektur im Mittelalter, Hrsg. Ch. Kratzke, U. Albrecht, Leipzig 2008.

Metzger, Th. and M., *Jewish Life in the Middle Ages: Illuminated Hebrew Manuscripts of the Thirteenth to the Sixteenth Centuries*, New York, 1982.

Mondzain, M.,J., *Image, Icon, Economy*, Stanford 2005.

Narkiss, B., *Hebrew Illuminated Manuscripts*. (Jerusalem: Encyclopaedia Judaica, 1969); and its Hebrew version, *Kitvei yad ivriyim metzuyarim*, Jerusalem, 1984.

Narkiss, B., *Hebrew Illuminated Manuscripts in the British Isles: A Catalogue*

Raisonné. The Spanish and Portuguese Manuscripts, Oxford, 1982.

Parshall, P., “Imago contrifacta”: Images and facts in the Northern Renaissance, *Art History* 16, 1993, 554-579.

Panofsky, E., *Perspektiva kao simbolička forma* in: *Rasprave o osnovnim pitanjima nauke o umetnosti*, Beograd 1999, 145-227.

Pentcheva, B., *Visual textuality: The ‘Logos’ as Pregnant Body and Building*, *RES* 45 (2004), 225-238.

Peers, G., *Sacred Shock*, Penn state University, 2004.

Perkinson, S., *Portraits and counterfeits: Villard de Honnecourt and thirteenth century theories of representation* in: *Image: Manuscripts, Artists, Audiences: Essays in Honor of Sandra Hindman*, Ashgate 2004, 13-37.

Proceedings of the International Conference, Visual Constructs of Jerusalem, Jerusalem 2010.

Radojčić, S., *Sarajevska Hagada*, Beograd 1953.

Roth, Cecil., *The Sarajevo Haggadah and its Significance in the History of Art*, Sarajevo 1973.

Sacred: Books of the Three Faiths: Judaism, Christianity, Islam, London, 2007.

Sed-Rajna, G., Hebrew Manuscript of XIV c. Catalonia and the workshop of the Master of of St. Mark, Jewish Art vol. XVIII, 1992.

Стојаковић, *Архитектонски простор у сликарству средњовековне Србије*, Нови Сад: 1970.

Shallev-Eyni S., 'Jerusalem and the Temple in Hebrew Illuminated Manuscripts: Jewish Thought and Christian Influence', in *L'interculturalita dell'ebraismo a cura di Mauro Perani*, Ravenna, 2004, 173-91.

Shallev-Eyni S., "Who are the heirs of Hebrew Bible?, Sephardic Visual Historiography in a Christian Context", *Medieval Encounters* 16, Leiden, 2010, 23-63.

Scheller R. W., *Exemplum: Model-Book Drawings and the Practice of Artistic Transmission in the Middle Ages (Ca. 900-Ca. 1470)*. M. Hoyle Amsterdam, 1995.

Swan Cl., "Ad vivum, Naer het Leven, From the Life: Defining a Mode of Representation, Word and Image, 11, 1995, 353-72.

Tahan, I., *Hebrew Manuscripts: The Power of Script and Image*, London, 2007.

The real and Ideal Jerusalem in Jewish, Christian and Islamic Art, ed. B. Kuehnel, Jewish Art vol. 23/24, 1997/98.

Tsamakda, Vasiliki, *The Illustrated Chronicle of Ioannis Skylizes in Madrid*, Leiden 2002.

Überwasser, W., „Deutsche Architekturdarsetlungen um das Jahr 1000“, Festschrift für Hans Jantzen, Berlin 1951, 45-70.

Rachel Vishnitzer, Illuminated Haggadahs, *The Jewish Quarterly Review*, New Series, Vol. 13, No. 2 (Oct., 1922), 193-218.

Israel Jacob Yuval, *Two Nations in Your Womb. Perceptions of Jews and Christians in Late Antiquity and the Middle Ages*, Berkeley, 2006.

НАСТАВНО НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

На седници Одељења за историју уметности одржаној 22.03.2013. изабрани смо у Комисију за одбрану предлога теме докторске дисертације “КОНСТРУИСАЊЕ ОКВИРА НАРАЦИЈЕ: ПРЕДСТАВЕ АРХИТЕКТУРЕ У САРАЈЕВСКОЈ ХАГАДИ И ИЛУМИНИРАНИМ СЕФАРДСКИМ ХАГАДАМА”, докторанда Чедомиле Маринковић.

Након стицања увида у приложену документацију, слободни смо да поднесемо следећи

РЕФЕРАТ О КВАЛИФИКОВАНОСТИ КАНДИДАТА И ПОДОБНОСТИ
ПРЕДЛОЖЕНЕ ТЕМЕ ЗА ДОКТОРСКУ ДИСЕРТАЦИЈУ

Основни подаци о кандидату и дисертацији:

Чедомила Маринковић рођена је у Београду 1969. године. Студије историје уметности уписала је 1987. године на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду. Основне студије завршила је 1995. године одбраном дипломског рада на тему “ Живот као уметност – сликарски опус Петра Омчикуса”, код ментора проф. др Јеше Денегрија. После-дипломске магистарске студије на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду завршила је 2005.

године и одбранила магистарски рад на тему “Представе архитектуре на ктиторским портретима у српској и византијској уметности” код ментора проф. др Марице Шупут.

Године 2012. уписала је докторске академске студије историје уметности на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду.

У периоду од стицања дипломе на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду 1995. године до данас била је професионално ангажована на следећима радним местима:

1995. Асистент кустоса, Уметнички музеј (Kunstmuseum) и Музеј савремене уметности (Museum fur Gegenwartkunst) Базел, Швајцарска

1996-2003. истраживач-приправник, Одбор за Речник појмова из области ликовне уметности, САНУ, Београд

2000-2002. асистент-приправник на предмету Национална и општа историја уметности средњег века, Академија СПЦ за уметност и конзервацију, Београд

2003-2005. асистент-приправник на предмету Историја модерне уметности, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац

2005-2009. асистент на предмету Историја уметности XIX и XX века, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац

2009- 2013. асистент на предмету Општа историја уметности, Факултет драмских уметности, Београд

Чедомила Маринковић је објавила две књиге: *Слика подигнуте цркве*, Београд 2007 и *Петар Омчикус, сликар*, Галерија САНУ, Београд 1998. Учествовала је и излагала радове на више међународних научних скупова у земљи и иностранству и објавила више чланака и студија у земљи и иностранству.

Предмет и циљ дисертације:

Непосредни предмет проучавања докторске дисертације “КОНСТРУИСАЊЕ ОКВИРА НАРАЦИЈЕ: ПРЕДСТАВЕ АРХИТЕКТУРЕ У САРАЈЕВСКОЈ ХАГАДИ И ИЛУМИНИРАНИМ СЕФАРДСКИМ ХАГАДАМА” јесу најпознатије илуминране сефардске хагаде настале у оквиру каталонског круга илуминираних јеврејских рукописа позног средњег века, као што су Сарајевска хагада, Златна хагада, Рајландс хагада, и тзв. Двојна или братска хагада. Посебна пажња биће посвећена сликаним представама архитектуре у поменутим рукописима, начину представљања унутрашњег и спољашњег простора као и средствима преношења архитектонских схема.

Уз наведене сефардске илуминиране хагаде, као компаративни материјал биће анализиране и сцене са представама архитектуре из других хебрејских илуминираних рукописа насталих током средњег века, као што су ашкенаске илустроване хагаде, илустроване библије и махзори.

У периоду између X и XV века, средњовековни хебрејски илуминирани рукописи представљају место сусрета и прожимања различитих култура. Стилски ослоњени на савремене школе књижне илуминације окружења у којем су настајали, они представљају јединствену грађу у којој се сустичу утицаји различитих култура средњовековне Европе и ширег медитеранског света, патрона и публике, локалних школа и универзалне традиције. Настале у оквиру и за потребе јеврејских заједница, илуминиране сефардске хагаде обележене су јасно израженим елементима познотичке уметности ширег европског културног круга и стога представљају веома значајан материјал на основу којег се може пратити процес апропријације и акултурације у окружењу њиховог настајања као и специфични начини визуелног изражавања јасно дефинисаног (верског и културног) идентитета једног ентитета у оквиру шире целине средњовековне визуелне културе.

До почетка XIV века приче повезане са пасхалним прослављањем Изласка из Египта престављају само део уобичајених хебрејских молитвеника. Илустроване хагаде се, као нови тип књиге, први пут јављају у Европи око 1300. године. У оквиру ове скупине илуминираних рукописа шпанске тј. сефардске хагаде XIV века представљају један од најбогаријих извора за познавање иконографије и начина визуелизације библијских сцена

организованих у циклусе који прате библијски наратив од Стварања света до Изласка из Египта.

Циљ докторске дисертације “КОНСТРУИСАЊЕ ОКВИРА НАРАЦИЈЕ: ПРЕДСТАВЕ АРХИТЕКТУРЕ У САРАЈЕВСКОЈ ХАГАДИ И ИЛУМИНИРАНИМ СЕФАРДСКИМ ХАГАДАМА” јесте стицање увида у укупни репертоар и различите начине представљања архитектонски обликованог простора као оквира, те значењске, симболичне одреднице горепоменутог наратива у сефардским хагадама позног средњег века.

Својом конструктивном природом и функцијом представе архитектуре успостављају оквир, позорницу за појаву наративне сцене. Циљ ове докторске дисертације јесте да анализира природу архитектуре која се приказује у илуминираним сефардским хагадама и њену функцију, њено значење у оквиру сцене – декоративно, евокативно (меморијално) или “портретско”. Циљ ове дисертације јесте и установљивање модела који се преузимају у представљању архитектуре у илуминираним сефардским хагадама као и испитивање могућности постојања заједничких места, топоса, у представљању архитектуре у хагадама и другим врстама илуминираних хебрејских рукописа те односа са начином представљања архитектуре у средњовековним илуминираним хришћанским рукописима. Важан циљ дисертације “КОНСТРУИСАЊЕ ОКВИРА НАРАЦИЈЕ: ПРЕДСТАВЕ АРХИТЕКТУРЕ У САРАЈЕВСКОЈ ХАГАДИ И ИЛУМИНИРАНИМ СЕФАРДСКИМ ХАГАДАМА” јесте испитивање начина успостављања ликовних модела у средњовековној уметности и механизма њиховог преношења.

Опис садржаја (структуре по поглављима) дисертације:

Докторска дисертација “КОНСТРУИСАЊЕ ОКВИРА НАРАЦИЈЕ: ПРЕДСТАВЕ АРХИТЕКТУРЕ У САРАЈЕВСКОЈ ХАГАДИ И ИЛУМИНИРАНИМ СЕФАРДСКИМ ХАГАДАМА” има предложену структуру изражену кроз следећа поглавља:

1. Уводна разматања и преглед историје истраживања

2. Реализам, сличност и топос у представама архитектуре: теоријско-терминолошка разматрања
3. Иконографске сцене са представом архитектуре у сефардским илуминираним хагадама
4. Сценографија, евокација или нешто треће – принципи представљања архитектуре у сефардским хагадама
5. Начини представљања појединих елемената сликане архитектуре
6. Књиге предложака – извори за познавање сликане архитектуре и готичке теорије репрезентације
7. Сицилијански *Pas de trois* - Златна хагада, Капела палатина, Скилицина хроника
8. *Differentia specifica*: сликана архитектура у осталим хебрејским илуминираним рукописима средњег века – ашкенаске хагаде, илустроване библије, махзори
9. Представе архитектуре као визуелна *lingua franca*: закључна разматрања
10. Каталог рукописа
11. Литература
12. Илустрације

Основне хипотезе од којих ће се полазити у истраживању:

Основне хипотезе од којих се полази у изради докторске дисертације “КОНСТРУИСАЊЕ ОКВИРА НАРАЦИЈЕ: ПРЕДСТАВЕ АРХИТЕКТУРЕ У САРАЈЕВСКОЈ ХАГАДИ И ИЛУМИНИРАНИМ СЕФАРДСКИМ ХАГАДАМА” тичу се чињенице да сликана архитектура представља основни композициони елемент великог броја сцена у илуминираним средњовековних хагада али и шире, у илуминацији свих јеврејских рукописа, библија, махзора и молитвеника. Начин представљања архитектуре показује како се одређени структурални елементи увек представљају сличним визуелним

формулама што даје основу за претпоставку да постоји општи вокабулар ових елемената који се могу користити без обзира на сцену коју илуструју, тип рукописа па чак и конфесионалне разлике, а да је притом њихово значење уско одређено културним и конфесионалним контекстом наратива који они дефинишу.

Методе које ће се у истраживању применити:

Предложени метод рада подразумева интердисциплинарно проучавање материјала које се ослања на методологију и научна сазнања више хуманистичких и друштвених научних дисциплина, а пре свега историје уметности, историје, студија религије, теологије. Иконографска и иконолошка анализа биће примењене у поступку проучавања визуелних формула представљања архитектуре, а посебно елементи метода који је дефинисан кључном студијом Олега Грабара, *Посредовање орнамента (The Mediation of Ornament)*, где је архитектура сагледана као посредник између текста и слике, тј. између репрезентације и орнамента. У поступку истраживања биће примењен и приступ тзв. *Bildantropologie*, како га је дефинисао Ханс Белтинг, те *Blickwechseln* метод истог истраживача којим се један феноменолошки проблем сагледава паралелно кроз визууре различитих култура и културних идентитета.

Очекивани резултати и научни допринос:

Очекивани резултати истраживачког рада на докторској дисертацији “КОНСТРУИСАЊЕ ОКВИРА НАРАЦИЈЕ: ПРЕДСТАВЕ АРХИТЕКТУРЕ У САРАЈЕВСКОЈ ХАГАДИ И ИЛУМИНИРАНИМ СЕФАРДСКИМ ХАГАДАМА” тебало би да пружи заокружену и подробно проучену слику о заступљености, иконографским варијантама, моделима и значењу представљања архитектуре и архитектонских елемената у илуминираним средњовековним сефардским хагадама те о феномену апропријације и акултурације у средњовековној уметности сагледаном кроз примере илуминираних сефардских хагада. Важан очекивани резултат представља боље разумевање поступка и средстава конструисања посебног визуелног идентитета сефардских заједница у којима и за које ове илуминиране књиге настају па тако и важан допринос познавању јеврејске уметности уопште.

Закључак:

Ценећи да је предлог Чедомиле Маринковић заснован на добро планираном истраживачком раду, одличном познавању материјала који се проучава и објављене литературе, као и да је предложени приступ научно оправдан и методолошки релевантан, те да може представљати иновативни допринос развоју историје уметности, предлажемо Наставно научном већу Филозофског факултета Универзитета у Београду да докторанду Чедомили Маринковић одобри рад на изради докторске дисертације под насловом “КОНСТРУИСАЊЕ ОКВИРА НАРАЦИЈЕ: ПРЕДСТАВЕ АРХИТЕКТУРЕ У САРАЈЕВСКОЈ ХАГАДИ И ИЛУМИНИРАНИМ СЕФАРДСКИМ ХАГАДАМА”.

доц. др Јелена Ердељан, ментор

проф. др Ненад Макуљевић

проф. др Елиезер Папо

Београд, 18.7.2013.

доц. др Иван Стевовић

